

به نام خدا

نقش رسانه‌ها در تعلیم و تربیت

مولفان :

اطهر شجاعی

عاطفه بهمن طهرانی

خدابخش بارانی

محمد رحیم رئیسی

انتشارات بامن

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: شجاعی، اظهر، ۱۳۶۷
عنوان و نام پدیدآور: نقش رسانه‌ها در تعلیم و تربیت / مولفان اظهر شجاعی، عاطفه بهمن طهرانی،
خدابخش بارانی، محمد رحیم رئیسی.
مشخصات نشر: بامن، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۲۰۵ ص.
شابک: ۷-۳۳-۸۳۸۴-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص ۲۰۵-۲۰۲.
موضوع: رسانه‌ها - تعلیم و تربیت
شناسه افزوده: بهمن طهرانی، عاطفه، ۱۳۶۲
شناسه افزوده: بارانی، خدابخش، ۱۳۶۴
شناسه افزوده: رئیسی، محمد رحیم، ۱۳۶۵
رده بندی کنگره: LB۳۰۴۶
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۵۶
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۱۴۶۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: نقش رسانه‌ها در تعلیم و تربیت

مولفان: اظهر شجاعی - عاطفه بهمن طهرانی - خدابخش بارانی - محمد رحیم رئیسی

ناشر: انتشارات بامن

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۱۸۶۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۷-۳۳-۸۳۸۴-۶۲۲-۹۷۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

فصل اول.....	۷
کلیات.....	۷
مقدمه.....	۸
اهمیت موضوع.....	۱۰
تعلیم و تربیت و رسانه ها.....	۱۲
تعریف رسانه و انواع آن.....	۱۳
انواع رسانه های آموزشی.....	۱۴
مقایسه رسانه های ارتباط جمعی با یکدیگر در ارتباط با مخاطبان.....	۱۵
تعاریف مختلف از رسانه های آموزشی توسط دانشمندان.....	۱۶
رسانه های ارتباط جمعی و جامعه.....	۱۸
رسانه های ارتباط جمعی و خانواده.....	۲۰
رسانه های ارتباط جمعی و قشر بندی اجتماعی.....	۲۱
رسانه های ارتباط جمعی و توسعه فرهنگی.....	۲۲
توزیع رسانه های ارتباط جمعی در جهان.....	۲۳
رسانه های ارتباط جمعی.....	۲۳
انواع رسانه های ارتباط جمعی.....	۲۴
ارتباط جمعی و عمومی.....	۲۵
فصل دوم.....	۲۷
مبانی نظری.....	۲۷
تاریخچه رسانه های همگانی یا وسایل ارتباط جمعی.....	۲۸
پیدایش وسایل ارتباطی نوین - سینما ، رادیو و تلویزیون.....	۳۲
تاریخچه روزنامه.....	۴۴
سینما ، پیدایی و تطور آن.....	۵۶
رسانه های ارتباط جمعی تصویری.....	۵۹
روند تئاتر و مخاطبان آن.....	۶۰

۶۰.....	تئاتر و سینما.....
۶۲.....	تئاتر در شرق.....
۹۳.....	صدا و سیما و تعلیم و تربیت مردم (از نظر نگارنده).....
۹۷.....	نقش رسانه های ملی (صدا و سیما) در کشورهای همسایه ایران.....
۱۰۰.....	نقش رسانه های غرب در تعلیم و تربیت (از نظر نگارنده).....
۱۰۷.....	رسانه آموزشی در ایران و جهان.....
۱۰۸.....	تئوریهای وسایل ارتباط جمعی یا رسانه های همگانی.....
۱۱۰.....	نظریه اقتصاد سیاسی رسانه ها.....
۱۱۳.....	نظریه های مربوط به مخاطبان رسانه ها.....
۱۱۴.....	نظریه دو مرحله ای ارتباطات یا رسانه ها.....
۱۱۷.....	نظر گاههای مسئولین جمهوری اسلامی درباره رسانه ها.....
۱۱۸.....	نقش رسانه ها در تعلیم و تربیت از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره).....
۱۲۱.....	دیدگاههای پیشگامان و راهگشایان رسانه ها (ارتباط جمعی).....
۱۲۵.....	وظایف وسایل ارتباط جمعی یا رسانه ها.....
۱۲۹.....	دیدگاه های افراطی رسانه ها.....
۱۳۴.....	تلویزیون.....
۱۳۹.....	جایگاه خطیر تلویزیون.....
۱۴۰.....	تاثیر تلویزیون بر خانواده.....
۱۴۱.....	استفاده از تلویزیون در آموزش و پرورش.....
۱۴۲.....	نقش آموزشی تلویزیون.....
۱۴۸.....	اینترنت.....
۱۴۸.....	ویژگی های اینترنت.....
۱۴۹.....	خدمات و کارکردهای اینترنت (مزایای اینترنت).....
۱۵۰.....	نمونه ای از مزایای اینترنت.....
۱۵۱.....	معایب اینترنت.....
۱۵۲.....	موقعیت ایران و ملل در حال توسعه در شبکه اینترنت.....
۱۵۳.....	نقش اینترنت در تعلیم و تربیت.....
۱۵۵.....	راهکار های استفاده از یادگیری الکترونیکی.....
۱۵۸.....	نقش اینترنت در دنیای نوجوانان.....

۱۶۳.....	نقش تلفن همراه در تعلیم و تربیت.....
۱۶۴.....	تلفن همراه در مدارس ایران.....
۱۶۵.....	تناقض گویی مسؤولان.....
۱۷۲.....	یادگیری از طریق تلفن همراه.....
۱۷۳.....	رویکردهای یادگیری مبتنی بر تلفن همراه.....
۱۷۳.....	منظور از یادگیری به وسیله تلفن همراه چیست؟.....
۱۷۴.....	از تلفن همراه چه چیزی می توانیم یاد بگیریم؟.....
۱۷۵.....	برخی مزیت ها و محدودیت ها ی یادگیری از طریق تلفن همراه.....
۱۷۸.....	ماهواره چیست؟.....
۱۷۹.....	نحوه کار ماهواره ارتباطی.....
۱۸۳.....	تاریخچه پیدایش ماهواره.....
۱۸۴.....	مزایای ماهواره.....
۱۸۵.....	معایب ماهواره.....
۱۸۶.....	موقعیت ایران و ملل در حال توسعه در استفاده از ماهواره.....
۱۹۰.....	آموزش از طریق ماهواره.....
۱۹۲.....	توانایی کاربرد آموزش از طریق ماهواره در چین.....
۱۹۳.....	سینما و تئاتر.....
۱۹۶.....	سینما و تلویزیون در برابر یکدیگر: رقابت درونی ارتباطات جمعی.....
۱۹۸.....	سینما.....
۱۹۸.....	نقش مهم تربیتی سینما.....
۱۹۹.....	پیدایش سینما.....
۲۰۰.....	مذهب و سینما.....
۲۰۲.....	منابع و مأخذ.....

فصل اول

کلیات

مقدمه

انسان در زندگی اجتماعی و در برخورد با غیر خود نیاز شدیدی به ارتباط دارد و تنها از این طریق است که نیاز های فردی و اجتماعی خود را برآورده می کند. انسان از همان آغاز برای برقراری ارتباط و رساندن پیام خود به دیگران شیوه های گوناگونی را به کار برده است. از اشارات، کلمات و اشاره های رمزی اولیه گرفته تا استفاده از پیشرفته ترین و در عین حال پیچیده ترین وسایل ارتباطی مدرن امروزی از قبیل رسانه ها و وسایل ارتباطی که در طول تاریخ دارای سرعت بسیار کند و ناچیز بوده اند و در عصر حاضر تحول چشمگیری یافته اند.

پیام هایی که توسط رسانه ها رد و بدل می شود در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی و... است. مخاطبان این پیام ها افراد و گروه هایی در سطوح مختلف فرهنگی، اقتصادی، و اجتماعی اند که در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی در سراسر جهان پراکنده اند.

چنانچه گفته شد تمام سعی و تلاش رسانه های جمعی، رسیدن به اهداف و مقاصدی است که در عین حال هر کدام به نحوی دارای رنگ و صبغه تربیتی هستند، زیرا این رسانه ها در اموری نظیر رشد شخصیت افراد در ابعاد مختلف، ایجاد ارتباط بین افراد جامعه، کمک به افراد جامعه، کمک به افراد در فرآیند سازگاری با جهان متغیر پیرامون و... دخالت دارند. چرا که به نظر می رسد نظام تعلیم و تربیت بیش از هر زمان دیگری نیاز به تغییرات اساسی و بنیادین دارد. لذا با توجه به تغییر نوع نگرش مخاطبین امر تعلیم و تربیت، خواسته ها و انگیزه های ایشان برای دستیابی به اهداف و آمال، این تغییرات ناگزیر با گذشت زمان خود نمایی خواهد کرد.

از طرف دیگر با وجود اندیشه ها و مجموعه های فرهنگی مختلف که از سوی رسانه های غالب جهان بی محابا به حیطه ی آموزش و تربیت هجوم می آورد به نظر می رسد ، باید از همین رسانه ها در جهت تحکیم بنیانهای تعلیم و تربیت استفاده کرد تا مهارت های پذیرش حقایق و اتخاذ تصمیمات اجتماعی و خانوادگی معقول و بهنگام را در تفکر و فضای حقیقی جامعه نهادینه ساخت تا با ارتقاء سطح فکری و فرهنگی خانواده ها ، معضلات و مشکلات ناشی از تأثیرات سوء رسانه ها به حداقل رسیده و رفتارها و هنجارهای مثبت بالقوه به فعالیت نزدیک شود و بی شک این امر تنها پوشش کافی اطلاعات و دوری از یک جانبه نگری و تعمیق روش های نوین سالم و کاربردی ، استفاده از رسانه ها در امر تعلیم و تربیت میسر خواهد بود.

لذا در این پژوهش سعی شده است با استفاده از منابع موجود در راستای تنویر و تشریح معانی و معایب رسانه های مختلف (دیداری - شنیداری - مکتوب ، گفتاری ، روایی و ...) بر روند آموزش و تربیت کودکان و نوجوانان گامهایی برداشته شود. چرا که گستردگی رسانه ها در دنیای کنونی و تأثیر مستقیم آن بر روند رفتارهای اجتماعی دانش آموزان و فرزندانمان ، مطالعه و پژوهش بسیاری را می طلبد .

در سالهای گذشته رسانه ها بسیار محدود بود ولی با گذشت زمان و پیشرفت علم و تکنولوژی، رسانه ها نیز گسترش یافته و قلمرو وسیعی را تشکیل می دهند. ابتدا رسانه های مکتوب در حد ابتدایی شکل گرفت و سپس رسانه های دیگر ظهور کرد. زمانی بود که کتاب به عنوان مهمترین وسیله ی ارتباطی در میان ملل مختلف دنیا مطرح بوده است؛ ادیان آسمانی و پیامبران ، این سفیران الهی ، پیام خود را با کتاب و تعلیم آن به مردم آغاز کردند و رسالت برخی از این پیام آوران با کتاب و وحی شروع شده است . کتابهایی همچون زبور داود(ع) و انجیل عیسی(ع) و تورات موسی(ع) و قرآن پیامبر

اسلام(ص) نمونه هایی از کتب و بعنوان مهمترین وسیله ارتباطی در آن زمان مطرح بوده است که نقش بسیار مهمی در تربیت پیروان هر مکتب به دنبال داشته است و با پیشرفت علم دامنه رسانه ها وسیعتر شده و وسایلی همچون روزنامه و مجلات نیز به آن اضافه شد که در آگاهی و تربیت مثر ثمر بوده اند . در طول دو قرن گذشته بشر با رسانه های نسبتاً پیشرفته همچون رادیو و تلفن پا به عرصه وجود نهاده است و بعد از آنها بتدریج رسانه های پیشرفته ای همچون تلویزیون و سینما بوجود آمد که نقش بسیار مهمی در تربیت و تعلیم مردم بر عهده گرفتند. این وسایل ابتدا در کشور های غرب و اروپایی ظهور کرد که به تعلیم مردم پرداخت .ولی امروزه این رسانه های مهم در عرصه تربیت و آموزش علمی خانواده ها و مردم نقش بسیار مهمی ایفا کرده و می کند و دامنه رسانه ها به همین تعداد محدود نشد و در طول نیم قرن رسانه هایی همچون کامپیوتر- اینترنت و اخیراً ماهواره نیز که بسیار پیشرفته است ، به آن اضافه شد.در این پژوهش بر آنیم تا نقش مثبت و منفی هر رسانه و عوامل مخرب هر کدام را ذکر نموده و مهمترین رسانه را در تربیت مردم گوشزده نموده، مواظب باشیم که گرفتار عوامل مخرب آن نشویم و غرور ما را بر آن وادار نکند که با شعار مفید بودن علم ، گول علم بشر را نخوریم. زیرا هر چیزی که تولید می شود ممکن است مطلقاً مثبت و سازنده نباشد هر چند که عوامل مثبت داشته باشد ! باید از عوامل منفی آن نیز با خبر شد و از آن به نحوه مطلوب و درست استفاده کرد تا از انحراف و هلاکت خودداری شود.

اهمیت موضوع

با توجه به ارزش تعلیم و تربیت در نظام هستی و تأثیر آن بر حوزه های مختلف فرهنگی و اجتماعی خانواده ها و جامعه ، به نظر می رسد وجود و تعمیم رسانه ها در راستای